

„NYT“ FRA NEU-RUPPIN OM DANMARKS
SLESVIGSKE KRIGE

BILLEDARKENE – DET 19. ÅRHUNDREDES MASSEMEDIER

AF

GEORG GARDE

Mit første møde med Neu-Ruppin var hos bogbinderen i sidegaden nede om hjørnet. Når jeg besøgte mine bedsteforældre, og det var henimod jul, skulle vi lave julekurve og anden julepynt, og så gik turen hen til bogbinderens lille butik. Han havde bunker af billedark og glanspapir og guldpapir, som jeg fik lov at tage for mig af, og som åbnede fantasiens brogede verden af muligheder.

Det var hjemme i den lille provinsby.

Et andet møde med Neu-Ruppin var, også ved juletid, i København.

Ved gitteret ud for Helligåndskirken sad der en 'fattig pige' og solgte sprællemænd. Dem havde hun selv og hendes familie lavet af de billige billedark. Sprællemændene var også billige, så megen arbejds løn har det ikke givet.

Alle sider af det almindelige menneskeliv og alle tider, fra barndom til alderdom, følger Neu-Ruppinerne. De tilpassede sig også til mange forskellige landes specielle behov, og de blev en kulturformidler af et helt uanet omfang.

For danskerne betød 'en neu-ruppiner' længe et lille, ufrivillig komisk vers – eller på grund af Blæksprutten et bevidst komisk vers på to linier. Det kom fra arkene med de såkaldte konditor-vers, som brugtes til at klippe fra hinanden og anbringe som pynt, et billede med tilhørende vers, på konfektposer eller æsker. Da versene var ubehjælpssomme oversættelser fra tysk, hvad almindelige mennesker næppe lagde videre mærke til, var de for smarte journalister grinagtige, og de var ikke vanskelige at lave parodier på.

Denne danske spot var længe grunden til, at Neu-Ruppiner-arkenes skat af billeder behandledes nedladende og overbærende. De allersene-
ste tryks tiltagende grovhed i udførelsen kunne tilmed berettige en vis
foragt. Efter 1864 kom hertil i borgerskabet, som gav tonen an, en nation-
al uvilje.

Men Neu-Ruppin firmaerne forstod tilpasningens kunst, og helt op i
dette århundrede var det disse ark, almindelige mennesker købte og
brugte, ja, sled op i utrolige mængder. Mange danske trykkerier var
ivrige importører og fik meget tit arkene leveret fuldt færdige med deres
eget navn og adresse påtrykt.

Nu er arkene blevet dyre antikviteter, og så gør man ikke mere nar af
dem.

Neu-Ruppin firmaerne: Gustav Kühn fra o. 1820 og Oehmigke & Riem-
schneider, der begyndte i 1830erne, startede ikke på bar bund, de gik
ind som arvtagere og videreførere af meget gamle traditioner. F.eks. var
fyrsteportrætterne, som jeg har påvist andetsteds,¹⁾ ofte direkte afløsere
af de ældre 'kistebilleder'. Noget lignende gælder billederne af aktuelle
begivenheder og af sensationer, ofte med lange beskrivelser af disse for-
bavsende og rystende 'nyheder'. Ordet nyt, nye, eller nyeste bruges igen
og igen.

I det følgende behandles arkene fra Neu-Ruppin som udprægede
nyhedsblade.

Blandt Det kgl. Biblioteks righoldige og alsidige bestand af Neu-Ruppi-
ner-ark er et par af de ældste og bedste portrætterne af Christian VIII
og af Friedrich Wilhelm IV (sml. fig. 1 og fig. 2). De repræsenterer
begge den humane og oplyste enevælde, som søgte at følge med tidens
strøm og forberede overgangen til det mere folkelige styre. Christian
VIII døde få dage før revolutionerne brød løs over Europa i februar
1848. Friedrich Wilhelm kom aldrig over chokket af uroligheder i Berlin
i marts.

Samme år som Christian VIII's kroning fandt sted i Frederiksborg
slotskirke, i 1840, kronedes Friedrich Wilhelm IV til konge af Preussen.
Det er i kroningsdragten han ses i fig. 2. I sin sans for kulturværdierne
kan han minde om sin danske kollega, men med sit splittede og depressi-
ve sind gav han hurtigt op over for tidens uro og vanskeligheder. Hans
yngre broder, der afløste ham under navnet Wilhelm I, var til gengæld
næsten alt for robust. Som konge og fra 1871 tillige „tysk kejser“ levede
han helt til 1888.

Allerede juli-revolutionen i Paris 1830 søgte Neu-Ruppin-arkene at bringe nyt om, men endnu var det småt med nøjagtigheden. Til at illustrere parisernes storm på kongeslottet brugte man f.eks. et billede af Doge-paladset i Venedig, som ikke kan siges at illudere særlig godt som „der Louvre Palast“.²⁾

Begivenhederne i 1848 gav stødet til en produktion af vældigt omfang. Gustav Kühn udgav serien „Das merkwürdige Jahr 1848. – Eine neue Bilderzeitung“, af hvilken der kendes op imod 100 numre med et meget blandet indhold – fra stormen på Paulskirken i Frankfurt a.M., hvor den grundlovgivende rigsdag holdt møde,³⁾ til „Der kleine Krieg in Schleswig-Holstein“, hvor den tyske soldat fraterniserer med pigen i køkkenet – eller er det den unge kone? – i hvert fald kommer den tykke husfader iført høj hat m.m. rasende ind ad døren.⁴⁾

Mærkværdighederne fortsatte imidlertid, og serien skifter så navn til „Das merkwürdige Jahr 1849“.

Den tristeste begivenhed i 1849, set fra Danmark, var katastrofen i Eckernförde, hvor lineskibet „Christian VIII“ sprang i luften, og fre-gatten „Gefion“ måtte overgive sig. Der er givet lange forklaringer på, hvorfor det gik så galt, men medvirkende var en dansk undervurdering af de tyske landbatteriers styrke. Derfor er det betegnende, at „Das merkwürdige Jahr 1849“ i seriens billede 53³⁾ viser „Der Schlacht von Eckernförde, am 5. April 1849“ med undertitlen „Fisch oder Dogge, wer siegt?“ Lineskibets eksplosion fylder en stor del af billedfeltet. Det er fra dansk side blevet fremhævet, at trods tabet af de to store skibe var Danmark dog stadig herre til søs og kunne opretholde blokaden af de tyske havne.

I Det kgl. Bibliotek findes af samme serie billede 63: „Glänzender Sieg der Schleswig-Holsteinischen Truppen bei Biert und Gudsoe, am 7 Mai 1849“ (Gustav Kühn, No 2200). Den udførlige tekst fortæller, at i baggrunden ses Fredericia og Lillebælt med store skibe, og i forgrunden stormer de sejrige „Schleswiger... über Berg und Thal hin“, ledet af general v. Bonin, „der in Preussischen Diensten das Kriegsführen aus dem Grunde gelernt hat“. Og teksten fortæller videre: „Auf einem anderen Bilde sollt ihr sehen, wie dann die Festung Fridericia mit Bomben und Kanonen beschossen wird“. Derefter følger med mindre typer en meget lang „Zeitungs-Nachricht“ om den samme sejr, hvor det bl.a. berettes, at „der Brückenkopf von Snoghoi“ er blevet indtaget af for-troppen (fig. 3).

Det næste billede fra serien i Det kgl. Bibliotek er nr. 59 (G. Kühn 2240). Det forestiller „Das Seegefecht bei Helgoland zwischen dem dä-

nischen und deutschen Geschwader am 4. Juni.“ Derefter følger en lang tekst – det er virkelig „Zeitung“, nært beslægtet med de samtidige franske „canards“, de folkelige nyhedsblade med et billede og en dominerende tekst. Beretningen (hvoraf der her mangler et lille hjørne) begynder: „Am 4. Juni empfing die jungfräuliche Flagge der deutschen Kriegsmarine ihre Feuertaufe.“ Der er tale om det sort-rød-gyldne frihedsflag fra 1813, som igen var taget i brug af den nationalliberale samlingsbevægelse i 1848. Det blev senere Weimarrepublikkens flag, og efter Hitlers fald synes det nu med sin dramatiske og omskiftelige skæbne at være almindeligt accepteret som ‘Tyskland’s flag.

Der tales derefter om de tre „Kriegsdampfschiffen“, Barbarossa (efter den sagnomspundne middelalder-kejser), Bremen og Hamburg. De danske skibe er corvetten Valkyrien, tre fregatter og dampskibet Geysir. Efter en „koldblodig og heltemodig“ kamp trækker de tyske skibe sig tilbage til Cuxhafen ved Elben. Beretningen slutter: „Der Anfang ist somit gemacht, hoffen wir ein ruhmreiches Fortschreiten, und Deutschland wird auch zur See eine Stellung einnehmen, wie sie seiner grossen Vergangenheit, als seine Hansa die Meere beherrschte gebührt.“ I versene nederst på arket anslås en lignende stemning: „Frisch auf, du junge Flotte weh’n...“ og der tales videre om „der alte Ruhm der Hansa“ (fig. 4).

Forlæggene til Kühns billeder var, som sagt, lånt både her og der. I dette tilfælde er en sammenligning med Oehmigke & Riemschneiders „Seegefecht bei Helgoland am 4. Juni 1849“ (No 1485, se fig. 5) interessant. Det er oplagt, at de to billeder har fælles forbillede, eller at Kühn har kopieret Oehmigke & Riemschneider. I hvert fald er Oe.-Ri.’s udgave det naturlige og bedst tegnede billede af træfningen. Den kluntede tilføjelse af fyrtårnet hos Kühn skyldes tegnerens ønske om at være anskuelig. Når kampen foregår ved Helgoland, synes han, man bør se lidt af samme. At kampen ikke i virkeligheden kunne foregå klods op ad dette tårn, har han set bort fra. Den mere kortfattede Oe.-Ri. tekst giver de samme kendsgerninger som Kühn og taler ligeledes om, at „die junge Flagge der Deutschen Kriegsmarine“ har fået en værdig „Feuertaufe“. Derimod nævnes Hansa’en ikke denne gang.

Det er lidt meget, når Kühns tekst taler om den tyske „Geschwader“. Fra dansk side omtales episoden som, at tre dampskibe – vi bemærker på billederne, at det naturligvis er hjuldampere – midlertidigt udstyret med kanoner i Bremerhafen gjorde et forsøg på at bryde den meget generende blokade, blev afskåret fra Wesermundingen og måtte flygte ind til Elben. På F.C. Lunds tegning af episoden ser de tre dampskibe nu ganske imponerende ud.⁶⁾

En del af Kühns „Das merkwürdige Jahr“ blev også udgivet for Chr. Steen & Søn under titlen: „Nye Krigs-Billeder med de Slesvig-Holstenske Insurgenter“. Til eksempel findes Kühns billede 75 med titlen „Kampf der deutschen Schiffe mit der dänischen Flotte“ i Steens „Nye Krigs-Billeder“ som „Den tydske Flaades Flugt fra Helgoland til Elben, jaget af Corvetten „Valkyrien“ og Dampskibet „Geiser“, den 4. Juni 1849 (fig.6).⁷⁾

Det var også det danske søherredømme, der muliggjorde den koncentration af tropper i Fredericia (trukket til ad søvejen både fra Mols, Fyen og Als), der var grundlaget for den mest fejrede danske krigsbedrift – udfaldet og sejren ved Fredericia d. 6. juli 1849. Samtidig kan vi allerede her minde om, at den i Danmarkshistorien fremhævede sejr ved Helgoland d. 9. maj 1864 vel var „hæderlig“, men at det på grund af den østrigske flådestyrke, der var nået frem, nu ikke længere var sikkert, at vi kunne holde øerne, d.v.s. at selve København kunne trues, og det var hovedårsagen til, at vi bøjede os for den hårde fred i efteråret 1864.

Men lad os foreløbig juble over sejren ved Fredericia d. 6. juli 1849. Det mærkeligste er næsten, at de talrige populære billeder, der udkom for at prise denne heltedåd, også synes produceret i Neu-Ruppin. For nogles vedkommende kan der være tvivl, enkelte er vel også danske, men det er forbløffende at se, hvor mange der uden vaklen kan henføres til de tyske producenter.⁸⁾

Det komplicerer ved identificeringen af udgiverne, at mange af arkene var beregnet til at klippe over i to halvdele eller til at opdele i fire dele. Det billigjorde de populære billeder, og det forklarer, at vi idag ret ofte kan finde sådanne halve eller kvarte ark, hvoraf selvfølgelig kun enkelte har firma-betegnelsen, mens det er yderst sjældent, de hele ark forekommer. Et særlig typisk eksempel er fig. 7 med de fire scener: „Soldater hos Marketendersken i Det Sundevitske. Fægtning ved Oversee d. 24. April 1848. En dansk Forpost ved Veile 1849. Bivuak efter Slaget ved Slesvig 1848“, som er betegnet hen over midten: No LXVI, Chr. Steen & Søn i Kjøbenhavn. Nummerbetegnelsen viser, at det er fra G. Kühn. Delingsstregene ses tydeligt på arket. Læg særligt mærke til strengen efter ordet Kjøbenhavn helt til højre.⁹⁾

Den samme delingsstreg findes efter Steens signatur på billedet fig. 8 „Scandinavien. Enighed gjør stærk“, som er en typisk Neu-Ruppiner og samtidig en kopi efter Niels Simonsens bekendte litografi „Nordisk Fostbroderskab“.¹⁰⁾ Dette billede udkom, da Skandinavismen nåede sit faktiske højdepunkt. En svensk-norsk militærstyrke var nået frem til Fyn, da våbenstilstanden sluttedes d. 10. juli 1849, og i den derpå følgende tilstandsperiode blev Nordslesvig besat af de svensk-norske styrker,

mens Sydslesvig besattes af preussiske tropper, efter at Preussen havde sluttet fred.¹¹⁾

Fig. 9 „Generalmajor Olaf von Rye“ og „De Danskes hæderlige Sejer over Slesvig-Holstenerne og *diesses* Flugt fra Fredericia, den 6. Juli 1849. No XLV. Kjøbenhavn. Chr. Steen & Søn“ er ligeledes et typisk Gustav Kühn ark.¹²⁾ Dette eksemplar har den ekstra interesse, at det på nederste halvdel foroven bærer påskriften: „Kjøbt i Fredericia. H. C. Andersen.“ Dette står lidt svagt og er derfor ikke hidtil blevet bemærket (fig. 10). Da jeg imidlertid har beskæftiget mig med H. C. Andersens håndskrift og underskrift i en årrække, tør jeg indestå for, at det er digterens egen hånd, der har påtegnet arket. I den megen og stadig aktuelle diskussion om H. C. Andersen kan dette beskedne billedark indgå som en af de mange belysende detaljer.¹³⁾

H. C. Andersen, som i sommeren 1849 var i Sverige, rejste næste sommer til Fyn og Jylland og tilbragte hele dagen d. 8. juni 1850 i Fredericia, hvor de mange grave og minder om slaget gjorde et stærkt indtryk på ham.¹⁴⁾ Billederne fra slaget har åbenbart ligget fremme til salg som turistsouvenirs, og hans interesse for alle mulige slags populære billedark er velkendt fra de store billedbøger og skærme.

Fig. 11 „Generalmajor Rye's Heltedød“ findes også i flere varianter. Det afbildede ark er betegnet „I. E. Møllen Wittwe & Co. Kjøbenhavn“. Alene denne mærkelige oversættelse viser, at vi igen har en Neu-Ruppiner foran os. Firmaet er: I. E. Møllers Enke & Co.

1849 slutter med „De danske Troppers Hjemkomst til Kjøbenhavn“ (fig. 12), som er betegnet No LXVII – et af de sidste romertal G. Kühn brugte til sine eksportark til Danmark.¹⁵⁾

Derefter gik Kühn over til arabertallene, og No 69, også med Steens navn, er arket „Krigen i Slesvig 1850“ (fig. 13). Det er et typisk ark til todeling.¹⁶⁾ Den øverste halvdel med „Schlepperegrels Fald i Øvre-Stolk, d. 25.de Juli 1850“ er formindsket og lidt omtegnet brugt i det udprægede heltemindeark fig. 14, som ganske åbenlyst har Kühns egen firmabetejning. Dets nummer, 142, tyder på, at det først er udkommet efter krigens afslutning, mens No 69 har været udgivet lige efter slaget ved Isted, hvor Schlepperegrels fald var dette slags mest kritiske øjeblik. Trods alt blev det en sejr, men den stort anlagte knibtangsmanøvre, der skulle have tilintetgjort slesvig-holstenernes hær, blev det ikke.

De her omtalte og gengivne eksempler er taget fra den overvældende strøm af populære billeder, der afspejler det, man har kaldt „ånden fra 48“. Det var også på baggrund af denne begejstring og heltedyrkelse, at nederlagene i 1864 tegnede sig så meget mørkere.

Både Kühn og Oe.-Ri. udgav aktuelle ark-serier om krigen i 1864. Men det er karakteristisk, at jeg hidtil ikke har truffet på et eneste Neu-Ruppiner ark fra denne krig med dansk tekst. Danskerne var ikke i humør til at købe billeder af alle de nederlag. Det kan dog noteres, at der udgaves nogle ark „Nye danske Krigsbilleder“ med ni små scener på arket. I Det kgl. Bibliotek findes ark „Nr. 2.“, betegnet nederst t.v. „Faaes hos Jul. Strandberg, Holmensgade 19.“ og t.h. „Trykt hos Ernst Lund.“

Kühns serie hedder „Kriegsbilder aus Schleswig-Holstein“ og begynder med „Angriff der Preussen auf Missunde“ (No 4667) (fig. 15). Den meget lange tekst beskriver Dannevirke-stillingen og betydningen af forsøget på at gå over Slien ved Mysunde, som „sehr bald die Flucht der Dänen aus der ganzen Dannewerkstellung nothwendig machte“. Dette er jo helt korrekt, derimod er billedet af slaget som så ofte hos Kühn fri fantasi. I baggrunden ser man en vældig fæstning med massive tårne og tinder – som en forstørret legetøjsfæstning – og ved Mysunde var der i virkeligheden højst tale om ganske svage forsvarsanlæg. Selvom fæstningen tænkes at forestille selve Dannevirke, er det også meget langt fra virkeligheden.

Det sidste billede i Kühns serie er „Vertreibung der Dänen von der Insel Alsen“, 29. juni. Det har No 4711. „Grosses Seegefecht bei Helgoland am 9. Maj 1864“ er No 4706. Oe.Ri.'s billede har i dette tilfælde No 5023.

Dybbøl har fået broderparten af billederne. Selve stormen har hos Kühn No 4704 i serien, men den ansås for så betydningsfuld, at Kühn desuden som No 4707 udgav et „Erinnerungs-Blatt an den ruhmvollen Sieg des tapferen Preussischen Heeres. Die Erstürmung der Düppeler Schanzen am 18. April 1864“. Oe.-Ri.'s storm har No 5015 og 5018. Det er ofte fremhævet, at tyske fremstillinger af Dybbøl gør skanserne langt højere og stærkere, end de faktisk var. Dette gælder også de her nævnte billeder og kan ses i det afbildede „Erinnerungs-Blatt“ (fig. 16), hvor man desuden på Alssund i baggrunden ser det meget omtalte panserskib „Rolf Krake“.

„Rolf Krake“ er hovedmotiv på Kühn 4694: „Beschiessung des Dänischen Panserschiffes Rolf Krake durch eine Preussische Strandbatterie“. Rolf Krake, et af de første panserskibe, var den danske marines nyeste stolthed i 1864. Derfor blev skibets uforklarlige bortsejling fra Alssund, som medvirkede til, at tyskerne ret uhindret foretog overgangen til Als. d. 29. juni, endnu et af de nedslående minder fra 1864.

Alt i alt findes der ca. 30 billedark om krigsbegivenhederne i 1864 fra

de to Neu-Ruppin firmaer i Det kgl. Bibliotek. De er alle med tysk tekst, som i de fleste tilfælde er meget udførlig. Billederne har klart været opfattet som nyhedsblade.

Krigen i 1864 er blevet opfattet som Bismarcks generalprøve med Preussens nye hær. 1866 kom Preussens opgør med Østrig og dannelsen af det Nordtyske Forbund under Preussens dominans. Når Sydtyskland – først og fremmest Bayern – holdtes udenfor, skyldtes det delvis Napoleon III's modstand mod et samlet nyt Tyskland. For Danmark fik det betydning, at Napoleon III med sin interesse for folkeafstemninger fik indføjet den berømte artikel 5 om „de nordlige distrikter i Slesvig“'s ret til at stemme sig tilbage til Danmark.

I Danmark fulgte man krigen 1866 i håb om en østrigsk sejr. Så ivrig var V. Pios forlag i den retning, at det i sin serie „Nye danske Billeder“ i krigens første dage udgav et ark om en stor østrigsk sejr over preusserne.¹⁷⁾ Eftertiden husker fra denne krig egentlig kun preussiske sejre. Selvom krigen blev meget kortvarig, nåede Oe.-Ri. at udgive en omfattende serie krigsbilleder, af hvilke Det kgl. Bibliotek har en række med dansk tekst.¹⁸⁾ Seriens No 14, slaget ved Königgrätz i Mähren, som blev det mest afgørende (Oe.Ri. 5294), afbildes som fig. 17:

„Fra Krigsskuepladsen mellem Preussen og Østerrig 1866. No 14. Slaget ved Königgrätz. Den 3. Juli 1866 tilkæmpede den seirrige preussiske Armee under Hs. Majestæt Kong Wilhelms personlige Anførsel en fuldstændig Seier over hele den østerrigske Hær under Benedek. Fjenden var fuldstændig slagen og 150.000 til 200.000 Døde, Saarede og Fanger. I vild Flugt ilte de østerrigske Tropper fra Prag til Pardubitz. Ved Overgangen over Elben tog Uordenen i den Grad overhaand, at Mange faldt i Floden og druknede. Blandt de østerrigske Saarede befandt sig også 3 Erkehertuger. Der erobrede 120 Stykker Skyts, 3 Faner og en stor Masse Krigsmunition. En saa glimrende Seir som denne er ikke at opvise i Historiens Annaler og den vil gjøre den preussiske Hær udødelig.“

Sådan lød den populære sejrbulletin. Kong Wilhelm, der formelt var hærens øverstebefalende, fremhæves. Tallet på døde m.m. skal overvælde – om der er 50.000 mere eller mindre er underordnet – faktisk er tallene vildt overdrevet. Erkehertuger, kanoner, faner, „krigsmunition“ (d.v.s. krigsudstyr) er led i praleriet, og den sidste linie om den preussiske hærs udødelighed er en manende optakt til 1870–71 og alt, hvad der fulgte i Preussens kølvand – til statens udslettelse i 1945.

Som folkelig, dramatisk underholdning er billedet derimod fremra-

(fortsættes side 129)

Christian den VIII
Konge af Danmark.

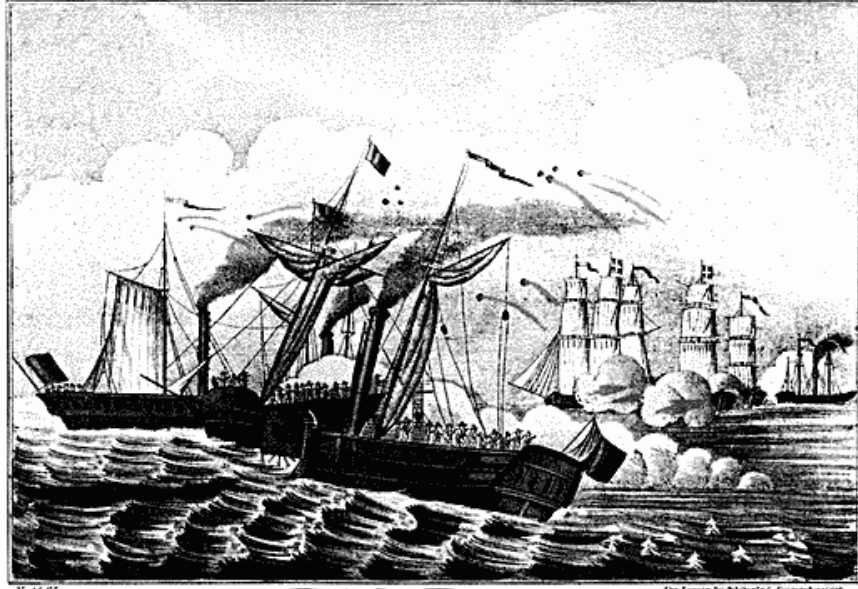
Christian VIII, König von Dänemark.

Fig. 1.

Friedrich Wilhelm IV.
König von Preußen, im Krönungs-Ornate. König of Prussia, in Coronation-Attire.

Fig. 2.

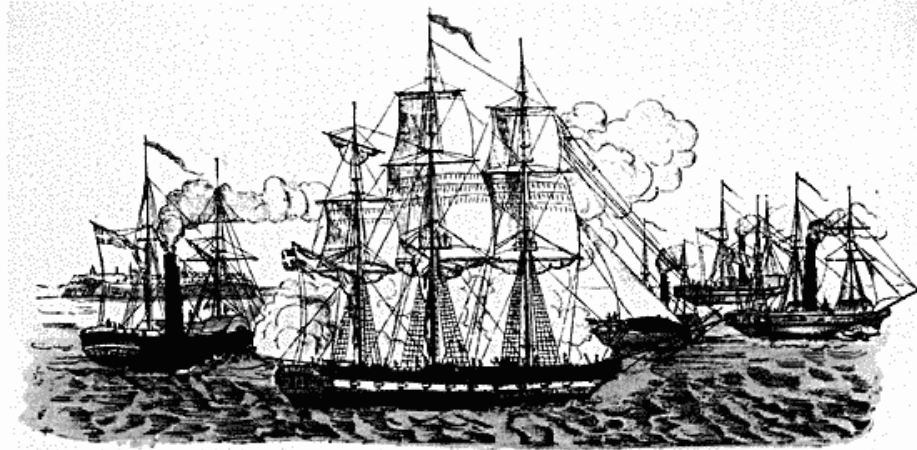
No. XLV

Den danske og britiske Krigsmarine

Sejrssejkt bei Helgoland am 4. Juni 1849.

Den 4. Juni 1849 blev der afholdt en stor Sejrssejkt mellem den danske og britiske Krigsmarine ved Helgoland. Den danske Flåde bestod af 10 Sletskibe og 10 Kanonbåde, mens den britiske Flåde bestod af 12 Sletskibe og 12 Kanonbåde. Den danske Flåde blev ledet af Kommandør Løjtnant Christian Albrecht, mens den britiske Flåde blev ledet af Kommandør Løjtnant John Thomas. Den danske Flåde vandt sejren og tog 12 Kanonbåde til fange. Den britiske Flåde blev tvunget til at trække sig tilbage og søgte tilflugt til Helgoland. Den danske Flåde forfulgte den britiske Flåde indtil Helgoland, hvor den blev tvunget til at søge tilflugt. Den danske Flåde erobrede Helgoland den 4. Juni 1849.

Fig. 5.

Den tydske Flaades Flugt fra Helgoland til Elben jaget af Korvetten „Valkyrien“ og Dampskibet „Geiser“ den 4. Juni 1849.

No. XLVI

Kjøbenhavn, Chr. Steen & Søn.

Fig. 6.

Soldater hos Marktederisten i det Sundevistske.

.ELXII

Fægtning ved Løvsøe d. 24. April 1848.

De Sæns Søn i Bybenharn

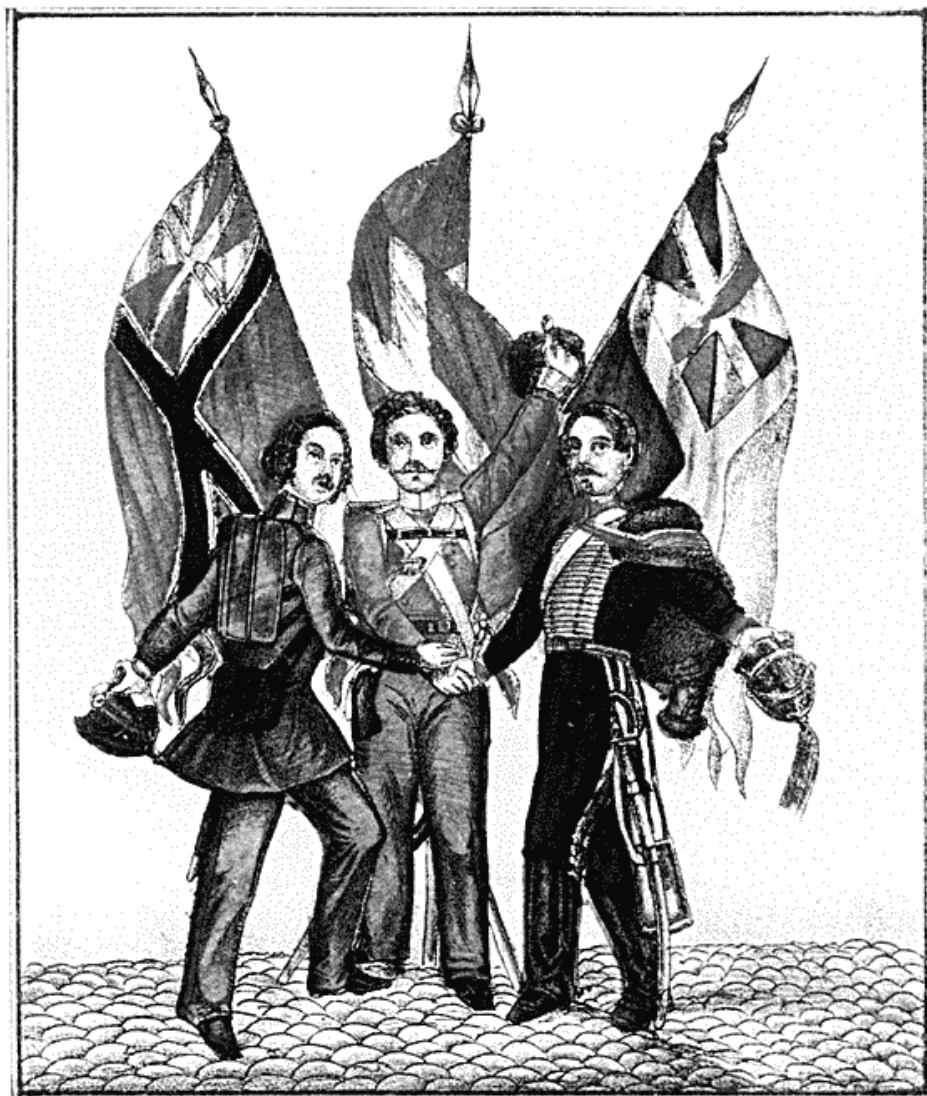

En dansk Forpost ved Beile 1849.

Bivual efter Slaget ved Slesvig 1848.

Fig. 7.

Scandinavien.
Guighed gör stark.

Kjøbenhavn Chr Steen & Son.

Fig. 8.

Generalmajor Olaf von Uye.

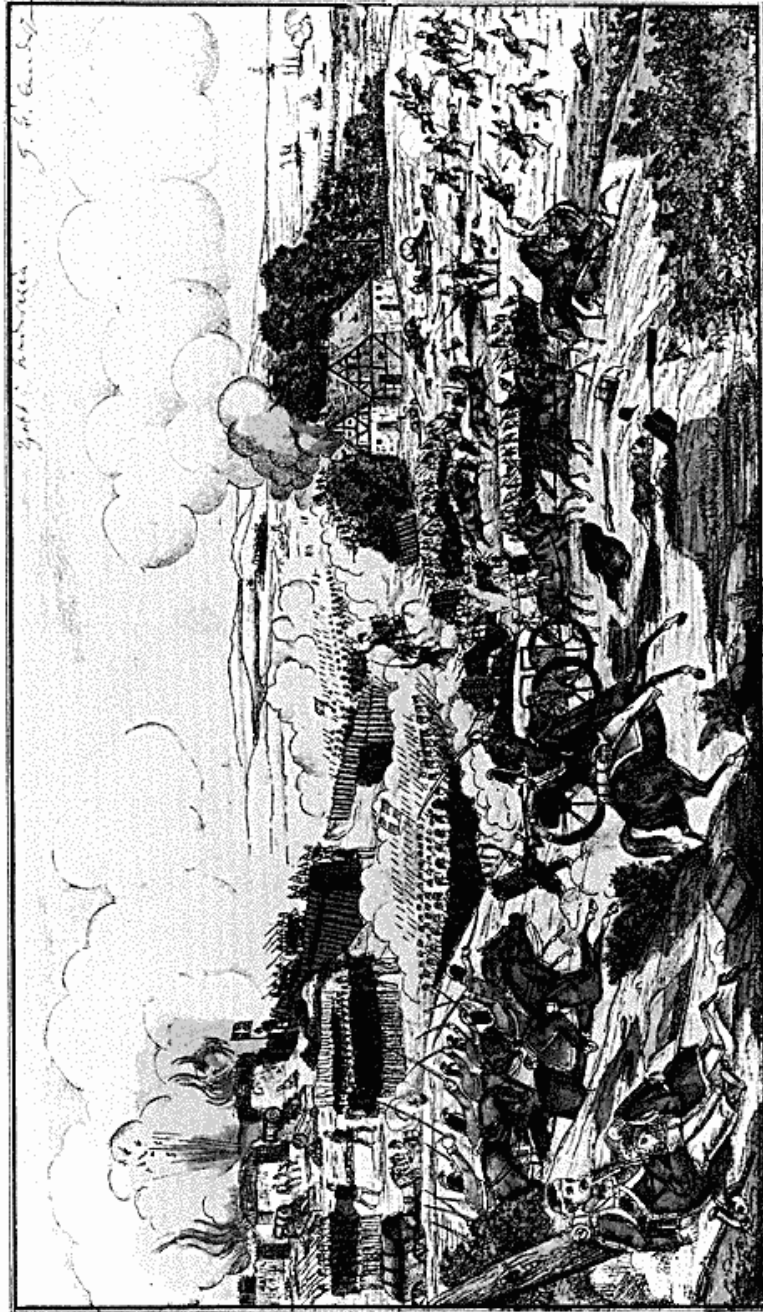

De Danstes hæderlige Seier over Slesvig-Holstenerne
og detses Flugt fra Fredericia, den 6. Juli 1849.

No. XLV.

Kjøbenhavn. De Sænske & Søn.

Fig. 9.

J. H. Andersen
J. H. Andersen

De Danstes hæderlige Sejer over Slesvig-Holstenerne
og detses flugt fra Fredericia, den 6. Juli 1849.

Kjøbenhavn Chr. Nisén & Søn.

No. XLV.

Fig. 10.

faldet for
 Danmarks retfærdige Sag
 den 6. Juli 1849.

Du Værges Bunt gjennem Liv og Døds
 De Karotte fulgte som en Leidsjerne:
 I det der hvor du stred var haardt Kamp,
 Og Tapperheden følger Helten gjennem.

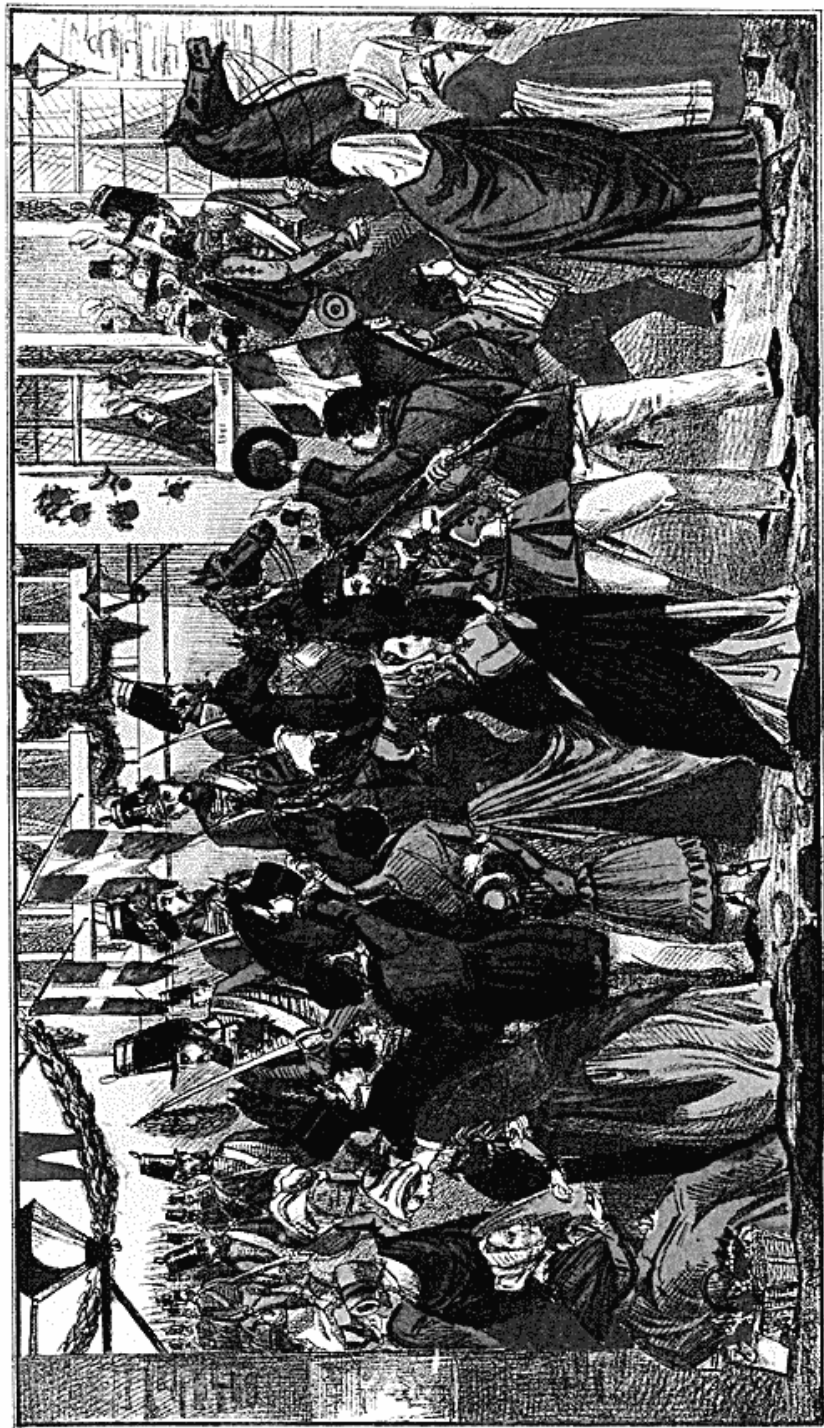
Du Værges bunt, Du Heltens bunt,
 Du Særens Ungel løfede Din Livet,
 I Danmarks Bredt skal staae Højskøllet
 Du Værges Bunt, Du Heltens Bunt.

Generalmajor Nye's Heltedød
 under Udfaldet fra Fredericia, den 6. Juli 1849.

J. K. Hellen, Heltens & Heltensbureau

Fig. 11.

De danske Droppers Hjemkomst til Kjøbenhavn.

No. LXVII.

Chr. Steen & Søn i Kjøbenhavn.

Fig. 12.

Krigen i Slesvig 1850.

Schleppegrells Fald i Dybbø-Stolk,
d. 25te Juli 1850.

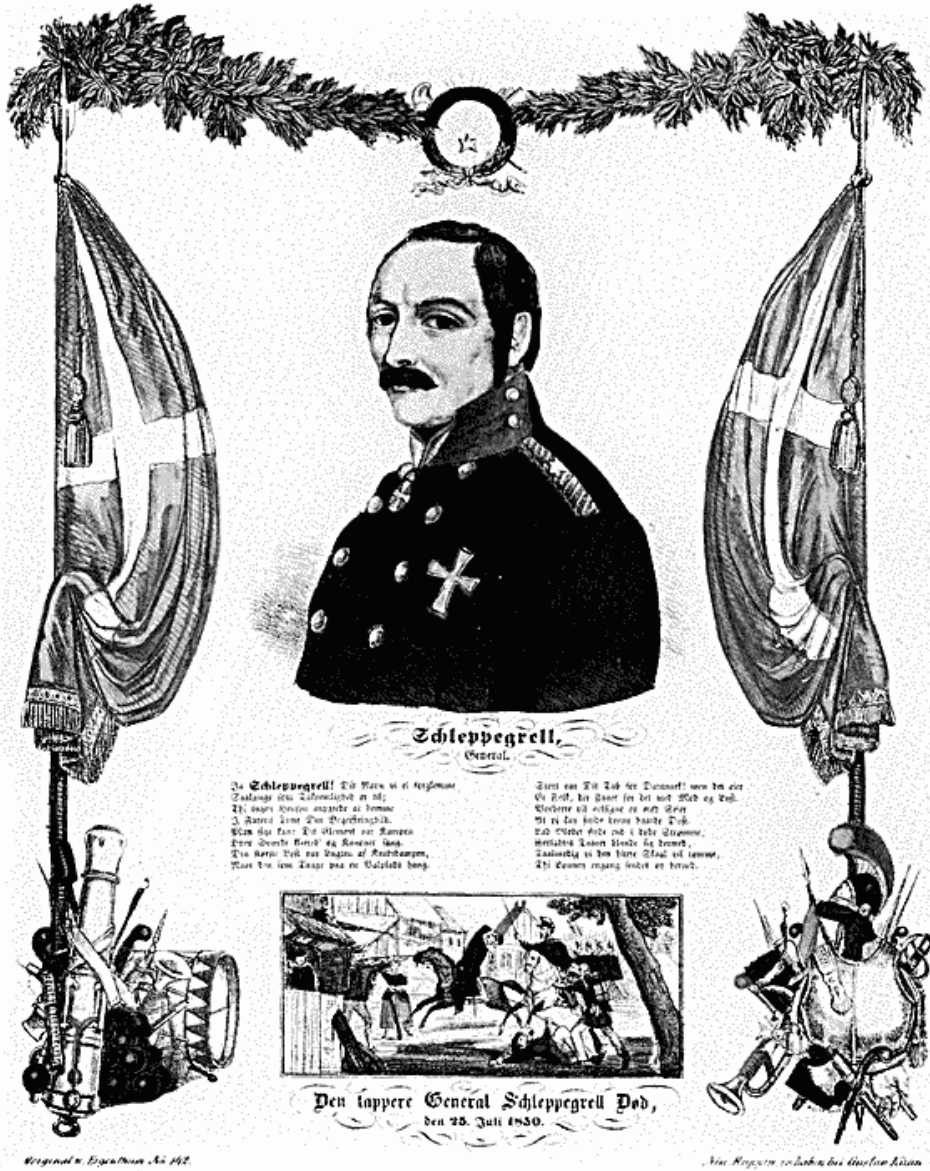
194.65 14791

Scene af Kampen i Dybbø-Stolk.
I Baggrunden General de Meza, som overtager Commandoen efter Schleppegrell,
d. 25te Juli 1850.

No. 60.

Kjøbenhavn. Chr. Steen & Søn.

Schleppegrell,
General.

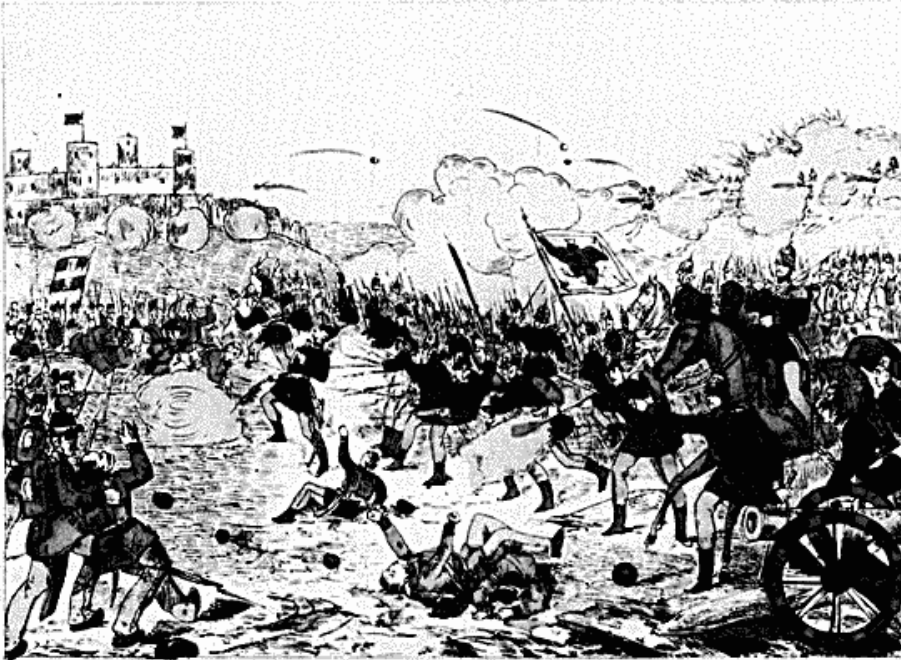
Da Schleppegrell! Du var en af de
 Gæstgæstene den Tid, som vi er
 Vi har dig i os alle, og du er
 Vi har dig i os alle, og du er
 Vi har dig i os alle, og du er
 Vi har dig i os alle, og du er

Vi har dig i os alle, og du er
 Vi har dig i os alle, og du er
 Vi har dig i os alle, og du er
 Vi har dig i os alle, og du er

Den tappere General Schleppegrell Død,
 den 25. Juli 1850.

Fig. 14.

Kriegsbilder aus Schleswig-Holstein.

Original in Kriegeralbum, N. 1667. **Angriff der Preußen auf Miffunde.** *Von Preußen zu haben bei den Buchhändlern.*

Der heilige Geist hat uns in der vorerwähnten Nacht im Traum gelehrt, dass wir uns in der Schlacht bei Miffunde zu bekämpfen haben. Die Preußen sind in der Nacht zum 1. März in die Gegend von Miffunde vorgedrungen und haben die dortigen Truppen angegriffen. Die Preußen sind in der Nacht zum 1. März in die Gegend von Miffunde vorgedrungen und haben die dortigen Truppen angegriffen. Die Preußen sind in der Nacht zum 1. März in die Gegend von Miffunde vorgedrungen und haben die dortigen Truppen angegriffen.

Die Preußen sind in der Nacht zum 1. März in die Gegend von Miffunde vorgedrungen und haben die dortigen Truppen angegriffen. Die Preußen sind in der Nacht zum 1. März in die Gegend von Miffunde vorgedrungen und haben die dortigen Truppen angegriffen. Die Preußen sind in der Nacht zum 1. März in die Gegend von Miffunde vorgedrungen und haben die dortigen Truppen angegriffen.

Fig. 15.

Erinnerungs-Blatt
an den ruhmvollen Sieg des tapferen Preussischen Heeres.

Die Erstürmung der Düppeler Schanzen
am 18. April 1864.

Die Kämpfe in den Schanzen

Erstürmung der Düppeler Schanzen

Fig. 16.

Fra Krigsskuepladsen mellem Preussen og Østerrig 1866.

N. 11.

Abt. Kappeln bei Oelmühle k. Kronschnitzler

F. 3294

Slaget ved Königgrätz.

Den 3. Juli 1866 tilkæmpede den seirvige preussiske Armee under Ks. Majestæt Kong Vilhelms personlige Anførelse en fuldstændig Seier over hele den østerrigske Hær under Benedek. Slaget var fuldstændigt Slaget og 140000 Døde, Sårrede og Fanger. I midt Rumt til de østerrigske Tropper fra Prag, til Pardubitz. Ved Overgangen over Elben tog Hæren i den Hæd overhaand at Mange faldt i Slaget og dræbte. Slaget de østerrigske Sårrede belandt sig ogsaa i Leichterwagen der reddedes 10 Tropper. I Seier og en Her Hærs. Tilsammen.

En fra slagne var som de var et ikke at sætte i betragtning. Slaget og den om, at den preussiske Hær seirvoldig.

Fig. 17.

Der Krieg der Deutschen gegen die Franzosen.

172

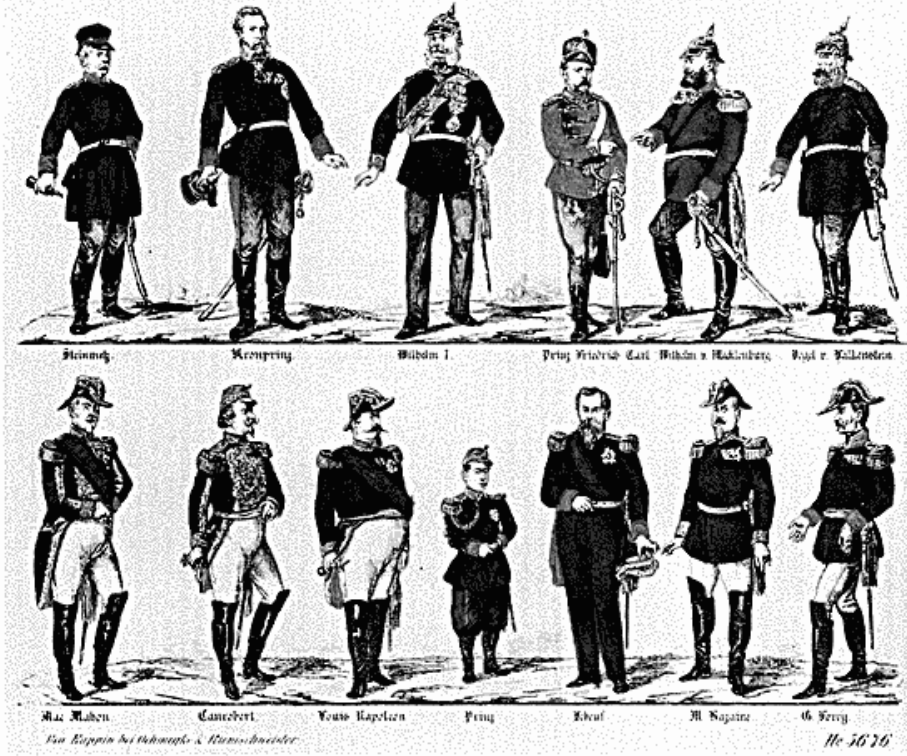

Fig. 18.

gende. I baggrunden, under fanerne med kejsærørnen søger bagtroppen af de hårdt trængte østrigere at dække tilbagetoget. Fra venstre trænger preussisk fodfolk frem, fra højre en afdeling rytteri med de preussiske faner viftende i vinden. Forgrunden er fyldt med det nære drama. Mest iøjnefaldende er de styrtede heste, de væltede kanoner med itubrudte hjul og de faldne, der vånder sig her og der. Tilhøjre føres en modfalden østrigsk officer af sted som krigsfange. Særlig værd at bemærke er scenen med de faldne og sårede til venstre, hvor det nylig stiftede Røde Kors er i funktion. Korset på armbindet er klart fremhævet som forsonende moment midt i kamptummelen.

Krigen mellem Frankrig og Preussen, 1870–71, lever nu for os i billeder af mange slags, fra A. von Werners bombastiske maleri af keiserproklamationen i spejlsalen i Versailles d. 18. januar 1871 til Cham's samtidige karikatur med de sultende parisere, som ligger på lur ved rendestensbrættet i håb om at få ram på en rotte til middagsbordet.

Neu-Ruppinerne var som altid godt med. Oe.-Ri. udgav serien „Der Krieg der Deutschen gegen die Franzosen“ på ialt 31 numre,¹⁹⁾ Oe.-Ri. No 5675 til 5762. Det vil sige, at krigsseriens ark ikke blev udgivet på én gang, andre ark blev udgivet ind imellem. Som ved de tidligere omtalte krigsserier er hovedparten de dramatiske slagbilleder: Metz, Gravelotte, Sedan o.s.v. Til afveksling gengives her No 2 (Oe.-Ri. 5676) i fig. 18. Det viser, at man i starten opfattede krigen næsten som en slags udvidet teaterdrama. I hvert fald minder arket aldeles slående om samtidige figurark til dukketeatrene, som Oe.-Ri. udgav mængder af.

Det er rimeligt, at et tysk ark sætter tyskerne øverst, men i øvrigt er franskmændene blevet fair behandlet, ja, de har endda fået hele syv personer med mod de seks foroven. Arket er aktuelt for krigens begyndelse. I det hele taget har de fleste af de nyhedsprægede ark, jeg her omtaler, ikke været egnede til nye oplag ret længe, sådan som det gik med så mange andre Neu-Ruppiner-ark, der optryktes igennem lange perioder.

Foruden Wilhelm I er det generalerne fra krigens udbrud: Steinmetz, kronprinsen og prins Friedrich Carl (ofte stavet Karl), der hver ledede en af de opmarcherende armeer. De havde alle udmærket sig i 1866 ligesom de to sidste i rækken: Wilhelm v. Mecklenburg og Vogel v. Falkenstein. Særlig den sidste var meget populær i Preussen, hvor Neu-Ruppin ligger. Hvis vi nu husker nogen af dem, er det især Friedrich Carl og muligvis – omend mest af andre grunde – kronprinsen. Samtidig forekommer det mærkeligt, at hverken krigsministeren v. Roon eller den øverste general Helmuth v. Moltke, som i fællesskab var de egentlige

planlæggere og organisatorer, er med, men de virkede mere bag kulisserne.

Franskmændene er opfattet som elegantere, eller lidt mere lapsede med deres fine hatte og lyse benklæder. Tyskerne er udpræget „mandige“, men alle er egentlig gode portrætter.

Ved sin lille størrelse falder kejserprinsen – født ved Krimkrigens slutning i 1856 og altså nu 14 år – mest i øjnene. Han var populær under kælenavnet Lou-Lou (afledet af Louis). Den aldrende og svagelige kejser er en antydning karikeret. Det er påfaldende, at han ikke kaldes med sit officielle herskernavn Napoleon III svarende til preusserkongens „Wilhelm I“, men derimod med sit navn som prins „Louis Napoleon“. I denne række er krigsministeren med, selvom hans navn er forkert stavet. Det skal være Leboeuf – ikke Lebeuf. Han var en af de ældre generaler, som kom for skade at sige, at hæren ikke manglede en gamacheknap. Det er denne overilede udtalelse hans eventuelle udødelighed hviler på. Hans både reelle og dygtige personlighed er glemt. Af de andre franske generaler husker vi især Mac Mahon fra både Krimkrigen og krigen i Italien. Hans ry overlevede overgivelsen ved Sedan d. 2. september 1870, og han blev senere i en årrække Frankrigs præsident. Bazaine derimod huskes som den egensindige ulykkesfugl både fra Mexico i 1860'erne og fra Metz i 1870. Han blev efter krigen dømt ved en krigsret, degraderet og sat i fængsel.

Krigene følte herafter som ret fjerne. Selv Balkankrigen 1877–78 mellem Rusland og Tyrkiet, som dog førte til den store og meget afgørende Berliner kongres i 1878, udkom i Neu-Ruppin under titlen: „Kriegsbilder aus dem Orient“. ²⁰⁾ De øvrige „fjerne“ krige ville vi idag henføre under begrebet „imperialismens ugerninger“, men i datiden var de spændende og opfattedes som heroiske. Det var ikke tilfældigt, Kipling skrev digtet om „The White Man's Burden“.

NOTER

(1) Sml. G. Garde: Kongen er død, kongen leve! Et ledende motiv i det 19. århundredes populære billedark: *Convivium* 1979, s. 44-81. - (2) Afb. nr. 150, Wolfgang Brückner: *Populäre Druckgraphik Europas, Deutschland*, 1969. - (3) Afb. Brückner nr. 151. Seriens billede 37. - (4) Afb. Brückner nr. 161. Seriens billede 31. I dette tilfælde er den lange tekst strøget i reproduktionen. - (5) Katalog „Bilderbogen“, Karlsruhe 1973, nr. 202, abb. 33. - (6) Se *Danmarks Kamp for Slesvig i Aarene 1858, 49 og 50*. 1851-53, 2. del, pl. 1. - (7) Jørgen Paulsen: *Billeder fra Trearskrigen 1848-1849-1850*, udgivet af Det Nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg, 1952. Bogen bringer som supplement en „Fortegnelse over Krigsbilleder paa Skillingsblade o.l.“ Citerer i alle tilfælde den udgiver, hvis navn står på arket, men går kun lidt ind på det vanskelige problem, om disse ark virkelig er danske eller blot tysk import. Arket „Den tydske Flaades Flugt fra Helgoland“ findes nævnt i Paulsens supplement som nr. 105 og 106. - Nr. 113 og 115 er fra samme serie. - (8) Sml. Jørgen Paulsens supplement omtalt i note 7. V.E. Clausen: *Folkelig grafik i Skandinavien* s. 183ff. omtaler de tyske, især Gustav Kühns, leverancer til Chr. Steen & Søn - (9) Hos Paulsen er scenerne registreret efter indholdet som fire adskilte ark med katalognr. 32, 34, 99 og 209. - (10) Paulsens supplement nr. 18. Simonsens litografi er med i Paulsens hovedfortegnelse som nr. 57. - (11) Friedrich Wilhelm IV svingede over til reaktionen og opgav dermed at støtte Slesvig-Holstenenerne med sin hær. Foreløbig fred 10. juli 1849, endelig fred 2. juli 1850. - (12) Dets to dele er registreret hos Paulsen som nr. 138 og 119, og P. fremhæver, at det samme ark findes med samme stavning og navnet Gustav Kühn. - (13) For belysning af H.C. Andersens håndskrift se Annelise Garde: *H. C. Andersen og hans kred. En haandskriftstudie*, 1967. - (14) „- - - Her i Frederits faaer jeg Mod paa Krigen, jeg som følte mig angst langt fra Fredericia for hvad der kunde skee igjen, synes nu det var Lyst at være med, jeg kan forstaae at al Frygt kan være borte. - - - Saae det Huus, hvor Ry [sic!] lagde Planen, spiiste to Kyllinger, gik i Slaget og nogle Timer efter bragtes som Liig, det var Latinskolen - - -“ (H.C. Andersens Dagbøger, III, 1974, s. 399f. - (15) Det sidste er LXVIII, ifølge V.E. Clausen: *Folkelig grafik i Skandinavien* s. 134. - (16) Delene er registreret hos Paulsen som nr. 156-57. (17) Om V. Pios ark nr. 14, „Krigen mellem Preussen og Østerrig 1866“ se min artikel „Franske operetter og 'spektakelstykker' i København 1865“: *Fund og Forskning XXI* 1974, særlig s. 107-09. - (18) Arkene fra krigen 1866 i Det kgl. Bibliotek: „Fra Krigsskuepladsen 1866“, „Fra Krigsskuepladsen mellem Preussen og Østerrig 1866“. Af serien findes følgende numre: 6, 10, 13, 14, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24 (flere både koloreret og ukoloreret. Det er Oe.-Ri.s numre 5281, 5285, 5293, 5294, 5301, 5304, 5305, 5307, 5311, 5309, 5308. Rækkefølgen af Oe.-Ri.-numrene er her den samme som rækkefølgen af serienumrene, f.eks. svarer det sidste serienr. 24 til no 5308). - (19) I Det kgl. Biblioteks billedsamling, mapper: Fransk-tyske Krig 1870-71. - (20) Katalog „Bilderbogen“, Karlsruhe 1973, nr. 219.